

Internationale publikaties en kwaliteit

Een onderzoek naar het publikatiegedrag van Nederlandse pedagogen en onderwijskundigen*

P. M. Kroonenberg en R. van der Veer

Samenvatting

In dit artikel wordt betoogd dat het aantal internationale tijdschriftpublicaties geproduceerd binnen een project een goede aanduiding vormt voor de kwaliteit ervan. Op basis van door de universiteiten aangeleverde gegevens wordt een overzicht gepresenteerd van de (inter)nationale publikaties van Nederlandse pedagogen en onderwijskundigen. Aan de hand van dit overzicht wordt een aantal bevindingen van de 'VSNU-visitatiecommissie-Knoers' van kritische kanttekeningen voorzien.

Ruim tien jaar geleden vermeldden Van IJzendoorn en Van der Veer (1985) de resultaten van een beknopt onderzoek naar de internationale publikaties van Nederlandse pedagogen en onderwijskundigen. Gebruikmakend van de Corporate Index van het Institute of Scientific Information (ISI), een bestand waarin vermeld wordt hoeveel publikaties een instelling produceert, stelden zij vast dat Nederlandse onderzoekers verbluffend weinig in buitenlandse tijdschriften publiceerden. Van IJzendoorn en Van der Veer riepen hun collega's op hun leven te beteren temeer daar "steeds vaker gesproken wordt over zogenaamde visitatiecommissies

grotendeels samengesteld uit buitenlandse experts, die Nederlands onderzoek en onderwijs zouden moeten doorlichten" (Van IJzendoorn & Van der Veer, 1985, p. 6). De auteurs betoogden dat dergelijke commissies wel eens een groot gewicht zouden kunnen toekennen aan internationale publikaties als indicator voor de kwaliteit van het verrichte onderzoek.

Intussen is deze voorspelling bewaarheid geworden en het lijkt interessant na te gaan of en in hoeverre het publikatiegedrag van de Nederlandse pedagogen (en onderwijskundigen) veranderd is. Internationale publikaties zullen uitgangspunt en toetssteen zijn voor de meeste van de oordelen in dit artikel en daarom zullen we eerst beknopt aangeven waarom het niet onredelijk is het aantal internationale publikaties van een onderzoeker als een aanduiding voor zijn onderzoekskwaliteiten te zien. Nadat we vervolgens onze kwantitatieve resultaten gepresenteerd hebben, zullen we ten slotte na gaan in hoeverre onze resultaten sporen met de bevindingen van de 'commissie Knoers' die onlangs in opdracht van de VSNU een rapport over de kwaliteit van het Nederlands pedagogisch en onderwijskundig onderzoek het licht deed zien (*Quality Assessment of Research. Pedagogical and Educational Sciences*, 'Commissie Knoers', 1995).

Internationale publikaties als kwaliteitsaanduiding

Niemand zal willen beweren dat internationale publikaties het enige kwaliteitskenmerk zijn of dat hoge aantallen internationale publikaties kwaliteit garanderen, maar in het algemeen zal er een relatie bestaan tussen het aantal internationale publikaties van een onderzoeker of onderzoeksgroep en de kwaliteit van het verrichte onderzoek. Waarom is het wetenschappelijk gezien nastrevenswaardig internationaal te publiceren en waarom dienen wij internationale publikaties in het algemeen wat hoger aan te slaan dan nationale?

Ten eerste (zie ook Van IJzendoorn & Van der Veer, 1985) wordt het forum van discussie bij een internationale publikatie enorm uitgebreid. Voor de voortgang van de wetenschap is het essentieel dat men zijn gedachten blootstelt aan kritiek en deze kritiek kan des te beter uit-

* Exemplaren van het interne rapport dat aan dit artikel ten grondslag lag en het databestand zijn opvraagbaar bij de eerste auteur (email: kroonenb@rulfsw.leidenuniv.nl).

geoeffend worden naarmate het aantal deskundigen dat in principe van een gedachte kennis kan nemen groter is. De redactie van een vooraanstaand internationaal tijdschrift beschikt, in principe, over een groter aantal deskundige beoordelaars dan een nationaal tijdschrift. Internationale publikaties (boeken, tijdschriften) worden in het algemeen door meer deskundigen gelezen. Door internationaal te publiceren maakt men zich dus kwetsbaarder en dit is gunstig voor de voortgang van de wetenschap.

Ten tweede (Van IJzendoorn & Van der Veer, 1985) geldt ook in de wetenschap de eis van wederkerigheid. Nederlands onderzoek leunt vaak zwaar op buitenlands onderzoek en indien men dit buitenlandse onderzoek kritisch verwerkt, dient men de buitenlandse onderzoekers in principe van deze kritiek op de hoogte te stellen. Indien dit niet gebeurt, kan er geen open kritische dialoog plaatsvinden en wordt het internationale wetenschappelijke forum niet in staat gesteld zijn werk te doen. Men kan slechts van kritiek profiteren als men er van in kennis wordt gesteld. Bovendien lijkt het ook niet eerlijk het buitenland onze diepe inzichten te onthouden. In de wetenschap geldt het zogeheten communaliteitsbeginsel (Merton, 1973), hetgeen we in dit geval zouden kunnen weergeven met het gebod: "Gij zult Uw collega's in kennis stellen van Uw jongste bevindingen". Ten slotte geldt dat de voortgang in de wetenschap gebaat is bij pluriformiteit. Op de wetenschappelijke markt mogen onze exotische inzichten niet ontbreken en juist als men van mening is dat het in internationale wetenschappelijke tijdschriften gepresenteerde onderzoek eenzijdig (positivistisch, empiristisch, a-theoretisch, etc.) van aard is, dan dient men in het belang van de wetenschap de eigen afwijkende inzichten met kracht aan de man te brengen. Het tegenargument dat voor bepaald wetenschappelijk onderzoek eenvoudigweg geen internationale belangstelling bestaat, lijkt ons niet sterk. Typerend voor *wetenschappelijk* onderzoek is nu juist dat het een boven-lokale strekking heeft die aan een van de redacties van de nu al meer dan 100 opvoedkundige of onderwijskundige ISI-tijdschriften duidelijk te maken moet zijn.

Bovenstaande argumenten impliceren dat een internationale gedachtenwisseling in principe gewenst en vruchtbaar is. Nu zou men nog

kunnen beweren dat het loutere feit dat iemand er in slaagt aan dit internationale debat deel te nemen nog niets zegt over de kwaliteit van zijn bijdrage, met andere woorden, dat internationale produktiviteit in het geheel niet samenhangt met kwaliteit. Dit argument lijkt ons niet geheel overtuigend. Immers, vooraanstaande internationale tijdschriften beschikken in principe over de meest deskundige beoordelaars (omdat zij uit een groter reservoir van beoordelaars kunnen kiezen). Ook hanteren zij een hoger afwijzingspercentage dan lokale tijdschriften. Dit betekent dat iemand die er in slaagt internationaal te publiceren in het algemeen een zware intercollegiale toets heeft doorstaan. Iets soortgelijks geldt voor publikaties bij gerenommeerde internationale uitgevers die veelal over zeer deskundige lezers beschikken die manuscripten of boekvoorstellen op hun waarde kunnen schatten. Internationale publikaties zullen dus door de bank genomen van voldoende kwaliteit zijn en van een hogere kwaliteit zijn dan nationale. Derhalve is het niet onredelijk bij de beoordeling van de kwaliteit van een onderzoeksproject de produktiviteitsmaat van het aantal internationale publikaties zwaar te laten wegen.

Op gevaar af de wetenschap te profaniseren en de metafoor van de markt verwisselend voor die van de sport, kan men dit ook als volgt inzien. Velen zijn in staat schaak- of fierljeppkampioen van het dorp te worden en sommigen zullen zich op grond van dit resultaat onverslaanbaar wanen. Maar het is duidelijk dat hun ware kwaliteiten pas blijken bij de interregionale kampioenschappen en dat niet iedereen aan de IOC-normen kan voldoen.

Overigens zij hier, wellicht ten overvloede, vermeld dat wij niet willen stellen dat (inter)nationale produktiviteit de enige maat is voor iemands kwaliteiten als onderzoeker. Uiteraard vallen er nog veel andere kwaliteitscriteria voor onderzoekers te bedenken (vgl. Beekman, 1986). Te denken valt aan uitmodigheden voor lezingen, lidmaatschappen van redacties van vooraanstaande tijdschriften, veelvuldige referenties aan het verrichte werk, verworven subsidies en prijzen, eredoctoraten e.d. (Overigens zijn deze 'onderscheidingen' veelal het gevolg van veelvuldige en baanbrekende internationale publikaties op het vakgebied). Ook zal er wel een onderzoeker te bedenken zijn die met

één publikatie het aanzien van zijn vak heeft veranderd (en dus van grote betekenis was voor zijn discipline) en daarna weinig meer heeft laten zien (en dus weinig productief was). De hieronder te presenteren bescheiden citatieanalyse vormt een eerste poging althans één van dergelijke kwaliteitsindices te verdisconten. Wel willen we waarschuwen tegen het met *dédain* neerkijken op het tellen van publikaties en het zonder meer de voorkeur geven aan het eigen kwalitatieve oordeel. Immers, elke internationale publikatie heeft voldaan aan de strenge maatstaven van minstens drie collega's die niet bij voorbaat minder intelligent of erudiet zijn dan wijzelf. Het zou van hovaardigheid getuigen deze oordelen van buitenlandse collega's zonder meer terzijde te schuiven (bijvoorbeeld, omdat gebleken is dat het 'peer-review' systeem niet onfeilbaar is) ten faveure van het eigen diepzinnige oordeel. Met andere woorden, met moet met zeer goede argumenten komen wil men het werk van een internationaal veel publicerende collega op kwalitatieve gronden afwijzen.

Na aldus het belang van internationale publikaties als kwaliteitsaanduiding benadrukt te hebben, gaan we nu over tot de evaluatie van het publikatiegedrag van Nederlandse pedagogen en onderwijskundigen op dit terrein. Hierbij zal blijken dat zelfs tellen enige intelligentie vergt.

Het turven van (inter)nationale publikaties. Enige methodologische problemen

Bij onze berekeningen van de aantallen publikaties zijn we uitgegaan van de gegevens die de instellingen ter beschikking hebben gesteld aan de VSNU-commissie-Knoers. Door elke universiteit is een aantal projecten beschreven en bij elk project is een lijst wetenschappelijke publikaties gegeven voor de jaren 1990-1994 (de zogeheten output). Daarnaast heeft iedere universiteit aangegeven hoeveel onderzoeksuren door elk project in die vijf jaren zijn gespendeerd (de zogeheten input). Gezien de belangen die op het spel stonden zal het niet verbazen dat deze gegevens niet geheel betrouwbaar zijn (zie Kroonenberg & Van der Veer, 1995)¹. We

beperken ons hier tot de rubriceringsproblemen die zich voordoen bij de opgevoerde publikaties.

1) Het eerste probleem rijst bij de definitie van wat mag gelden als een internationaal artikel. Wij hebben ervoor gekozen dit te lezen als 'een publikatie in een internationaal wetenschappelijk tijdschrift'. Dit betekent dat in het Engels etc. gestelde artikelen in Nederlandse tijdschriften door ons naar de categorie Nederlandse publikaties zijn verwezen. Als gevolg hiervan zijn met name enige artikelen in *Comenius* en het *Tijdschrift voor Onderwijsresearch* als Nederlandse publikatie gerekend.

2) Het tweede probleem is aan te geven wat als artikel mag gelden. We hebben ervoor gekozen (als zodanig herkenbare) boekbesprekingen, 'letters to the editor', en 'abstracts' niet als artikel te erkennen. Uitzonderlijk korte bijdragen (1 à 2 pp.) zijn wel gehandhaafd. Verder is een groot aantal Engelstalige rapporten over (delen van) computerprogramma's, met name bij de RUG, buiten alle tellingen gehouden.

3) Het derde probleem is te bepalen wat een internationaal wetenschappelijk tijdschrift is. Zeer veel van de opgevoerde tijdschriften (bijv., *Insights*; *Linux*; *Rasch Measurement*) kwamen niet voor op de ISI-lijsten, en zijn niet te vinden in het landelijke Online-Picabestand. Slechts in een enkel geval (bijv., *Activity Theory*) was het ons bekend dat het in feite slechts om een nieuwsbrief of clubblad ging. Noodgedwongen zijn we uitzonderlijk liberaal geweest in het accepteren van periodieken als internationaal wetenschappelijk tijdschrift. Het vermoeden bestaat echter dat deze categorie 'vervuild' is door tijdschriften die in feite geen volwassen beoordelingssysteem kennen. Als dit vermoeden juist is, zal deze omstandigheid de relatie tussen internationale productie en kwaliteit dus doen afnemen.

4) De categorie internationale wetenschappelijke boekpublicaties levert nog veel meer problemen op. Kiest men er voor deze rubriek te definiëren als 'boek(hoofdstukken) bij gerenommeerde internationale of internationaal opererende wetenschappelijke uitgeverij', dan blijkt deze vrijwel leeg. Nogal wat internationale boeken zijn uitgegeven door obscure buitenlandse (bijv., Lisboa: Dom Quixote; Sevilla: Servicio Andaluz de Salud; Moscow: September Publishing Company, etc.) of be-

kende dan wel onbekende Nederlandse uitgevers (bijv., De Lier: ABC; Utrecht: Bishop Bekkers Foundation; Utrecht: Lemma; Amsterdam: Het Spinhuis, Ljouwert: De Fryske Akademy, etc.) van wie het vermoeden bestaat dat zij de bijdragen niet hebben onderworpen aan een 'peer review' proces en dat zij niet in staat zijn boeken in het buitenland te distribueren. In een enkel geval lijkt het internationale boek in feite niet meer te zijn dan een in het Engels gesteld intern of extern rapport, terwijl ook proceedings veelvuldig als boek vermomd blijken te zijn. Bij gebrek aan heldere criteria bleek het voor ons nagenoeg ondoenlijk een scherp onderscheid te maken tussen 'echte' en 'onechte' internationale wetenschappelijke uitgevers, tussen boeken en proceedings, en (soms) tussen boeken en interne rapporten. Noodgedwongen hebben we daarom uiteindelijk alleen het onderscheid 'internationaal artikel vs. internationaal overig' gehanteerd en in de categorie 'internationaal overig' vrijwel alles geaccepteerd. Het vermoeden is dus dat deze laatste categorie in veel ernstiger mate 'vervuild' is dan de categorie 'internationale artikelen';

5) De categorie nationale artikelen leverde geen speciale problemen op. Enige periodieken (bijv., *Documentatieblad Nadere Reformatie*; *Documentatieblad voor de Geschiedenis van de Nederlandse Zending en Overzeese Kerken*) waren ons niet bekend als wetenschappelijk tijdschrift, maar bij gebrek aan heldere criteria hebben we (vrijwel) alles in deze categorie meegeteld.

6) Wat resteert zijn Nederlandse publikaties die niet in een tijdschrift opgenomen zijn (boekpublicaties, handboeken, externe rapporten, proceedings etc.). Als er één categorie is waar rijp en groen op onnavolgbare wijze door elkaar gemengd zijn, dan is het deze. Zeer populair blijken publicaties door GION, RION, ITS, ISOR, SVO en aanverwante instellingen, terwijl ook diverse stichtingen (bijv., Stichting Kinderstudies) vele publicaties hebben uitgegeven. Het komt ons voor dat dergelijke publicaties niet geheel te vergelijken zijn met uitgaven door 'echte' uitgevers. Het schrappen van dergelijke publicaties zou aanzienlijke gevolgen hebben voor sommige projecten (in één geval zouden ruim 80 van de 114 boekpublicaties vervallen).

Op grond van deze overwegingen zou men dus mogen vermoeden dat de vier produktiviteitsmaten niet gelijkwaardig zijn. In het bijzonder valt te verwachten dat tijdschriftpublicaties een betere kwaliteitsindicator vormen dan niet-tijdschriftpublicaties. Anders gezegd, men kan willekeurig welk produkt vermommen als wetenschappelijk rapport of boek, bijvoorbeeld door het zelf uit te geven, maar bij wetenschappelijke tijdschriften ligt dit iets moeilijker. Bij het bepalen van de kwaliteit van een onderzoeksproject kan men dus in het algemeen beter afgaan op het aantal gepubliceerde (internationale) artikelen dan op de overige publicaties. Nederlandse niet-tijdschriftpublicaties vormen een zeer heterogene en sterk vervuilde categorie en een positieve samenhang van het aantal publicaties in deze categorie met de kwaliteit van een onderzoeksproject valt op voorhand niet te verwachten.

De (inter)nationale publicaties in beeld

Allereerst bekijken we de gemiddelde aantallen publicaties per project per fte per jaar (zie Tabel 1). Het aantal internationale tijdschriftpublicaties (volgens onze redenering de beste aanduiding van kwaliteit) blijkt sterk uiteen te lopen van 0.08 tot 2.96 bij een gemiddelde van 0.85. Dat wil zeggen, dat Nederlandse pedagogen (inclusief aio's) gemiddeld bijna één internationaal artikel per jaar publiceren indien zij het gehele jaar aan onderzoek zouden besteden en indien wij alle opgevoerde internationale tijdschriften als zodanig erkennen. Dit gemiddelde is bescheiden, maar ligt overigens niet dramatisch ver onder dat van de psychologen en onder dat wat internationaal gebruikelijk is ('Commissie Frijda', p. 11). Absolute koploper op dit terrein is het project van Duker (2.96), op afstand gevolgd door de projecten van Van der Voort (2.25), Moonen (1.99), Van IJzendoorn (1.85), en Van der Linden (1.82). In de categorie 'overige internationale publicaties' (waarvan wij betoogd hebben dat die als kwaliteitsindicator minder betrouwbaar is) vinden we geheel andere koplopers, te weten de projecten van Creemers (3.83), Dronkers (2.83), Van Gent (2.41), Nakken (2.05), en Ruijsseenaars (1.76).

Tabel 1

Overzicht van het gemiddeld aantal publikaties per fte per project (91-94)

Project Univ.	Proj. Leider	Internationaal		Nationaal		ISI $\geq$ .4	ISI	Geen ISI
		Artikel	Overige	Artikel	Overige			
UT	1 Nijhof	1.49	1.60	0.37	1.08	0.00	0.48	1.00
UT	2 Dijkstra	1.33	1.26	0.31	0.77	0.56	0.87	0.45
UT	3 Moonen	1.99	1.20	0.00	2.10	0.03	0.61	1.37
UT	4 Scheerens	1.16	0.80	1.16	1.56	0.10	0.15	1.00
UT	5 Van der Linden	1.82	1.75	0.29	1.53	0.86	1.39	0.44
RUL	1 Van IJzendoorn	1.85	1.64	1.89	2.60	0.71	1.17	0.68
RUL	2 Van der Voort	2.25	0.56	1.91	2.70	0.45	0.90	1.35
RUL	3 Ruijsenaars	0.97	1.76	2.87	4.63	0.37	0.46	0.51
RUL	4 Van Gent	1.04	2.41	1.74	1.89	0.09	0.09	0.94
RUL	5 Du Bois-Reymond	0.94	1.73	1.22	3.17	0.07	0.14	0.79
RUL	6 Boekaerts	0.95	1.22	0.91	2.13	0.18	0.40	0.55
RUL	7 Ippel	0.08	0.42	0.08	0.50	0.00	0.08	0.00
RUG	1 Dekker	1.55	1.45	1.50	1.61	0.21	0.52	1.04
RUG	2 Nakken	0.48	2.05	1.72	3.92	0.11	0.18	0.29
RUG	3 Van der Kamp	0.42	1.67	1.55	2.74	0.06	0.18	0.24
RUG	4 Koster	0.50	0.93	0.89	1.61	0.04	0.18	0.32
RUG	5 Creemers	0.75	3.83	2.93	8.57	0.15	0.15	0.60
UVA	1 Dronkers	1.63	2.83	3.59	5.76	0.33	0.43	1.20
UVA	2 Van Hout	0.19	1.13	2.26	5.09	0.00	0.00	0.19
UVA	3 De Glopper	1.28	0.77	2.82	2.82	0.68	0.94	0.34
UVA	4 Van Wieringen	0.14	1.64	0.41	1.74	0.00	0.00	0.14
UVA	5 De Savornin L.	0.56	0.51	0.86	0.81	0.00	0.00	0.56
UVA	6 Hermanns	0.58	1.10	1.33	1.49	0.29	0.42	0.16
UVA	7 Defares	0.22	0.89	1.67	4.44	0.11	0.11	0.11
VU	1 Van Oers	1.16	0.47	1.86	1.74	0.12	0.35	0.81
VU	2 Spiecker	0.79	0.67	1.76	1.76	0.00	0.30	0.48
VU	3 Baartman	0.54	1.02	2.16	4.19	0.00	0.00	0.54
VU	4 Van der Leij	1.13	1.05	1.58	4.77	0.68	0.68	0.45
UU	1 Meeus	0.92	1.01	1.44	2.24	0.34	0.55	0.37
UU	2 Imelman	0.65	1.08	1.08	1.88	0.00	0.00	0.65
UU	3 Kanselaar	0.46	0.84	0.66	3.16	0.02	0.09	0.38
UU	4 Rispens	0.36	0.42	1.19	2.02	0.24	0.24	0.12
UU	5 Stevens	0.18	1.04	0.31	1.84	0.00	0.00	0.18
KUN	1 Gerris	0.54	0.62	0.75	1.78	0.21	0.37	0.17
KUN	2 Van Acker	0.45	0.75	0.45	1.79	0.00	0.00	0.45
KUN	3 De Bruyn	0.42	0.42	0.63	0.91	0.17	0.24	0.17
KUN	4 Simons	0.49	1.20	0.60	1.64	0.08	0.18	0.31
KUN	5 Wildemeersch	0.54	1.01	0.90	2.01	0.00	0.04	0.50
KUN	6 Van Bon	0.71	0.71	1.67	1.61	0.48	0.54	0.18
KUN	7 Duker	2.96	0.85	0.99	1.97	0.99	1.69	1.27
KUN	8 Van Haften	0.63	0.63	2.02	1.07	0.04	0.08	0.56
Totaal		0.85	1.19	1.25	2.32	0.19	0.35	0.51

Noot: De getallen in de Tabel vertegenwoordigen het gemiddeld aantal publikaties per jaar per fte, waarbij fte is gedefinieerd als het gemiddeld aantal eerste-geldstroom-medewerkers (inclusief aio's) van een eenheid ervan uitgaande dat zij hun volledige tijd aan onderzoek kunnen besteden. In werkelijkheid gaat het dus om twee keer zoveel full-time aanstellingen, uitgaande van onderzoeksinstellingen van 50%.

Legenda: ISI = artikelen uit tijdschriften opgenomen in het ISI-bestand (zie tekst); ISI $\geq$ .4 = ISI-artikelen met een impact groter gelijk aan .4; Geen ISI = artikelen in internationale tijdschriften die niet opgenomen zijn in het ISI-bestand. De gebruikte impactcijfers zijn die van 1993, of die van 1991 als die van 1993 niet voorhanden waren.

Kijken we naar de nationale tijdschriftpublicaties, dan blijkt dat de Nederlandse pedagogie gemiddeld iets meer dan één artikel (1.25) per jaar in een Nederlands tijdschrift publiceert (weer ervan uitgaande dat het gehele jaar aan onderzoek besteed wordt). De projecten die excelleren op dit terrein, zijn de projecten van Dronkers (3.59), Creemers (2.93), Ruijsse-naars (2.87), De Glopper (2.82), en Van Hout (2.26). In de volgens ons kwalitatief minst betrouwbare categorie 'overige Nederlandse publicaties' vinden wij als topprojecten de projecten van Creemers (8.57), Dronkers (5.76), Van Hout (5.09), Van der Leij (4.77), en Ruijsse-naars (4.63).

Reeds op grond van deze beperkte gegevens zou men kunnen vermoeden dat de categorie 'internationale artikelen' zich onderscheidt van de andere drie categorieën. Immers, geen van de prominenten uit deze categorie blinkt uit in de andere categorieën, terwijl de projecten van Creemers, Dronkers, en Ruijsse-naars gezamenlijk hoog scoren in de categorieën 'overige internationale publicaties', 'Nederlandse artikelen', en 'overige Nederlandse publicaties'. Zou het wellicht zo zijn dat voor de Nederlandse pedagogiek als geheel geldt dat de productie in de laatstgenoemde categorieën sterk samenhangt, terwijl de productie van internationale artikelen een aparte categorie vormt? Teneinde dit na te gaan, hebben we de correlatie tussen de scores in deze categorieën bepaald (zie Tabel 2). Uit Tabel 2 lezen we af dat het aantal internationale artikelen inderdaad niet samenhangt met de productie in de categorie

'Nederlandse artikelen' ($r = .12$) en die in de categorie 'overige Nederlandse artikelen' ($r = -.01$). Verrassender is wellicht dat er ook geen noemenswaardige correlatie is tussen het aantal internationale artikelen en het aantal producten in de categorie 'overige internationale publicaties' ($r = .15$). Deze bevinding, gevoegd bij de relatief hoge onderlinge correlaties (van $r = .41$ tot $r = .70$) tussen de categorieën 'overige internationale publicaties', 'Nederlandse artikelen', en 'overige Nederlandse publicaties', lijkt erop te wijzen dat er inderdaad sprake is van verschillende publikatietradities: er is een groep projecten die bij uitstek publiceert op de nationale markt en in het gebied van de 'overige internationale publicaties' en er is een groep die mikt op het forum van de internationale tijdschriften en die zich soms wel, soms niet in het nationale debat mengt. Gezien onze eerdere argumenten en de gemaakte aantekeningen bij de diverse categorieën denken wij dat de strategie van deze laatste groep wetenschappelijk gezien de voorkeur verdient. De Tabel laat ook zien dat het aantal dissertaties per (niet-aio) eerste geldstroom wp alleen enige samenhang vertoont met de Nederlandse productie. Naar de achtergrond hiervan kunnen we slechts gissen.

Hierboven vermeldden we dat we bij gebrek aan heldere criteria alle opgevoerde internationale tijdschriften als zodanig erkend hebben. We kunnen echter een poging doen een verdere schifting in deze categorie aan te brengen door na te gaan welke tijdschriften opgenomen zijn in de bestanden van de ISI (Institute for Scienti-

Tabel 2
Correlaties tussen Publikatiecategorieën

Publikatiecategorie	Internationaal					Nationaal	
	ISI≥.4	ISI	Geen ISI	Artikel	Overig	Art.	Overig
ISI: impact≥.4	1.00						
ISI	.92	1.00					
Geen ISI	.18	.38	1.00				
Internationale Artikelen	.68	.84	.81	1.00			
Internationaal Overig	.05	.01	.24	.15	1.00		
Nationale Artikelen	.18	.03	.17	.12	.41	1.00	
Nationaal Overig	.06	-.08	.07	-.01	.64	.70	1.00
Dissertaties/fte	.17	.11	-.13	-.01	-.01	.41	.27

Legenda: ISI = artikelen uit tijdschriften opgenomen in het ISI-bestand (zie tekst); ISI≥.4 = ISI-artikelen met een 1993 impact groter gelijk aan .4; Geen ISI = artikelen uit internationale tijdschriften die niet opgenomen zijn in het ISI-bestand. Dissertaties/fte = gemiddeld aantal dissertaties per jaar per gemiddeld aantal eerste-geldstroom medewerkers minus aio's.

fic Information) en welke niet. De ISI selecteert tijdschriften op kwaliteit (onder andere wordt gekeken naar de review-procedure en de mate waarin artikelen geciteerd worden in andere tijdschriften) en beheert thans het meest volledige bestand van internationale tijdschriften dat er bestaat. De kans dat een gezaghebbend tijdschrift in dit bestand ontbreekt is minimaal. Opname van een tijdschrift in dit bestand valt dus als een soort minimale kwaliteitsgarantie te beschouwen. Daarnaast heeft het publiceren in ISI-tijdschriften het voordeel dat een artikel deel uitmaakt van een volledig ontsloten databank (via *Current Contents* en de *Social Science Citation Index*), zodat Engelslezende collega's in binnen- en buitenland kennis kunnen nemen van het gerapporteerde onderzoek, zelfs zonder het tijdschrift te bezitten.

Het blijkt dat hantering van het ISI-criterium een kleine verschuiving aanbrengt in de rangorde van de topprojecten op tijdschriftengebied (zie Tabel 1). Het project van Duker (1.69) blijft koploper, terwijl de projecten van Van der Linden (1.39), Van IJzendoorn (1.17), en Van der Voort (0.90) hun positie handhaven. Het project van Moonen (0.61) valt echter weg ten gunste van het project van De Glopper (0.94). Kijken we naar de correlaties tussen de eerder genoemde categorieën en het aantal publicaties in ISI- dan wel niet-ISI tijdschriften, dan blijkt dat de scores in niet-ISI tijdschriften iets meer samenhangen met de scores in de categorieën 'overige internationale publicaties', 'Nederlandse publicaties', en 'overige Nederlandse publicaties' (zie Tabel 2).

We zouden kunnen proberen de lat nog iets hoger te leggen door zogenaamde impactcijfers in ogenschouw te nemen. Het impactcijfer voor 1994 van, bijvoorbeeld, *Zeitschrift für Pädagogik* wordt bepaald door het aantal verwijzingen in alle tijdschriften uit 1994 naar de in de voorafgaande twee jaar verschenen publicaties in *Zeitschrift für Pädagogik* te delen door het aantal artikelen dat in die jaren verschenen is in *Zeitschrift für Pädagogik*. Impactcijfers zijn problematisch omdat ze mede reflecteren hoe groot de lezerskring van een tijdschrift is. De lezerskring van een tijdschrift wordt echter ook bepaald door toevallige factoren als de omvang van een discipline (psychiatrische tijdschriften hebben, bijvoorbeeld, vaak een hoge

impact) en het al dan niet verbonden zijn van het blad aan het lidmaatschap van een bepaalde beroepsvereniging. Bovendien fluctueren impactcijfers nogal. Idealiter zijn impactcijfers echter geschikt om binnen een bepaalde (sub)discipline na te gaan naar welke tijdschriften het meest verwezen wordt. Dit verwijzingsgedrag hangt waarschijnlijk samen met de status die een tijdschrift heeft. Binnen een bepaalde (sub)discipline kunnen zo frequent geciteerde tijdschriften van tijdschriften met een lagere status onderscheiden worden. In het verleden heeft de 'commissie Frijda' (de commissie die de kwaliteit van het psychologisch onderzoek onderzocht) gekeken naar tijdschriften met een impactcijfer van hoger dan .4 respectievelijk .9. De commissie (Commissie Frijda, 1994, p. 11) was van oordeel dat het laagste criterium het meest voldeed. Als wij dit criterium hanteren (index > .4) dan vinden er wederom geringe verschuivingen plaats in de ranglijst van topprojecten. De drie projecten van Duker (.99), Van der Linden (.86) en Van IJzendoorn (.71) blijven de ranglijst aanvoeren, terwijl het project van Van der Voort (0.45) wegvalt ten gunste van dat van Van der Leij (.68) dat zijn vierde plaats moet delen met het project van De Glopper (.68).

Dat een auteur zijn artikelen geplaatst weet te krijgen in veel-geciteerde internationale tijdschriften zegt veel over zijn niveau, maar het betekent nog niet dat deze auteur zelf veel geciteerd wordt. Het staat echter buiten kijf dat citaties door vakgenoten een additionele en expliciete erkenning inhouden van de kwaliteit en het belang van iemands onderzoek. Het vaststellen van het aantal malen dat iemand in een zekere periode geciteerd werd in de internationale vakpers is daarom een belangrijke methode om iemands onderzoekskwaliteiten te bepalen. Het is ook een methode die wat verfijnder is dan het mechanische tellen van artikelen en bladzijden en die recht doet aan de hierboven vermelde imaginaire collega die met één hoogwaardige publicatie het aanzien van het vak veranderde. Wij hebben daarom een bescheiden citatie-analyse uitgevoerd voor de periode 1991 tot september 1994 op basis van de SSCI-gegevens. Een dergelijke analyse stelt ons in staat te zien hoe vaak een bepaalde auteur (van een boek of artikel, ongeacht de herkomst) in een ISI-tijdschrift wordt ge-

teerd. Om praktische redenen is deze voorlopige analyse uitgevoerd op eerste auteur, hetgeen een vertekening kan opleveren. Co-auteurs hebben soms een belangrijker aandeel in een publikatie dan een eerste auteur die bijvoorbeeld op een reeks artikelen moet promoveren. In de hoop dat strategieën voor de bepaling van de auteursvolgorde landelijk niet al te sterk verschillen en in de hoop dat eventuele onnauwkeurigheden verzacht worden door aggregatie op projectniveau hebben we niettemin het aantal citaties per project voor de genoemde periode bepaald (zie Kroonenberg & Van der Veer, 1995 voor details). Deze nieuwe kwaliteitsindex levert het volgende beeld. Koploper is het project van Van IJzendoorn (RUL 1) met 135 citaties, gevolgd door de projecten van Simons (KUN 4) met 89, Moonen (UT 3) met 75, Duker (KUN 7) met 38, en Dijkstra (UT 2) met 37. Het is overigens interessant dat aldus bepaalde citatie-cijfers per fte een correlatie laten zien met het aantal publikaties in internationale tijdschriften ($r = .78$ voor internationale artikelen en $r = .75$ voor ISI-tijdschriften).

Conclusies ten aanzien van de produktiviteit

Onze eerste conclusie ten aanzien van de produktiviteit dient een positieve te zijn. Hoewel de getallen die Van IJzendoorn en Van der Veer (1985) vermeldden niet zonder meer vergelijkbaar zijn met de resultaten van onze berekeningen valt toch niet aan de conclusie te ontkomen dat sinds 1985 het aantal internationale publikaties van Nederlandse pedagogen sterk is gestegen. Met tegenzin dan wel *con amore*, aarzelend dan wel trefzeker, de Nederlandse pedagoog is de weg van de internationale publikaties ingeslagen. Kijken we per project naar het aantal internationale tijdschriftpublicaties, dan is het project-Duker (KUN 7) de onbetwiste koploper (ook in 1985 behoorde Duker overigens tot de vier meest producerende pedagogen en onderwijskundigen). Afhankelijk van de gehanteerde meetlat volgen hierop de projecten van De Gloppe (UVA 3), Moonen (UT 3), Van IJzendoorn (RUL 1), Van der Leij (VU 4), Van der Linden (UT 5), en Van der Voort (RUL 2).

Als we naar de productie van tijdschriftarti-

kelen van universiteiten als geheel kijken, dan valt op dat de Universiteit van Twente (1.57), de Rijksuniversiteit Leiden (1.16) en de Vrije Universiteit (.85) tot de internationaal meest produktieve universiteiten behoren. Zouden we ook de impactcijfers (index > .4) in beschouwing nemen, dan staat de Rijksuniversiteit Leiden (.29) aan de top, gevolgd door de Universiteit van Twente (.25), de Universiteit van Amsterdam (.19) en de Vrije Universiteit (.18).

Als wij toch een kritische opmerking ten aanzien van de internationale produktiviteit zouden moeten maken, dan is het de volgende. Het gebod om internationaal te publiceren wordt nog te vaak opgevat als het gebod om een publikatie in het Engels te stellen. Maar dit zijn twee wezenlijk verschillende zaken. Een internationale publikatie (d.w.z. een publikatie in een echt internationaal tijdschrift of bij een gerenommeerde internationale of internationaal opererende uitgever) ondergaat een strenge intercollegiale toetsing, bereikt veel kritische lezers en voldoet daarmee aan het ideaal dat wij hierboven geformuleerd hebben. In het Engels (Frans, Duits etc.) geschreven brochures, rapporten of boeken die door lokale uitgevers, stichtingen, of vakgroepen worden uitgegeven, worden in het algemeen slechts minimaal getoetst op kwaliteit en bereiken slechts een kleine groep lezers. Dergelijke publikaties zijn slechts in schijn internationaal en dienen onzes inziens op één lijn gesteld te worden met niet-'gerefereerde' nationale publikaties. Naar onze mening zijn er nog te veel van dergelijke publikaties en dienen deze publikaties op de internationale markt aangeboden te worden (er van uitgaande dat dit nog niet gebeurd is). Een aantal van deze publikaties zal hierbij sneven omdat zij van lokaal of generlei belang zijn, andere publikaties zullen een verrijking voor de wetenschap blijken. We dienen er dus naar te streven de vele tientallen, zo niet honderden, in het Engels gestelde rapporten, artikelen, boeken, proceedings etc. om te werken tot volwaardige internationale publikaties. Aangezien de barrière om in het Engels te schrijven kennelijk al genomen is, kan deze laatste stap niet groot meer zijn.

Vergelijking met de bevindingen van de 'Commissie Knoers'

Zoals gezegd lijkt het interessant de door ons berekende produktiviteitscijfers te vergelijken met de oordelen die onlangs door de internationale visitatiecommissie onder voorzitterschap van prof. Knoers geveld zijn. Deze commissie heeft met behulp van de standaardcriteria van de VNSU gekeken naar dezelfde gegevens die ten grondslag liggen aan onze berekeningen². De commissie kende cijfers toe aan de kwaliteit, produktiviteit, relevantie, en levensvatbaarheid van het onderzoek die door ons met twee zijn vermenigvuldigd teneinde de overeenkomst met klassieke rapportcijfers (en dus de leesbaarheid) te vergroten.

Een hoog cijfer voor *kwaliteit* kon, onder andere, verkregen worden indien het onderzoek origineel was, een goede bijdrage vormde aan de wetenschap, en indien het niveau van de publikaties hoog was. Bij dit laatste aspect heeft de commissie rekening gehouden met impactcijfers. Helaas wordt niet vermeld hoe dit gebeurd is.

De beoordeling van de *produktiviteit* van een project was, onder andere, afhankelijk van het aantal dissertaties en reguliere publikaties. De commissie maakt gewag van een '1 and 2 rule' die gehanteerd zou zijn ter weging van de 'output' ('Commissie Knoers', p. 7). Helaas is deze regel op volstrekt duistere wijze geformuleerd, zodat ook de oordelen over de produktiviteit van een project niet gereproduceerd kunnen worden³.

De *relevantie* van onderzoek werd bepaald door na te gaan welke bijdrage het onderzoek leverde aan het pedagogisch kennisbestand en

aan de pedagogische praktijk en maatschappelijke ontwikkelingen in het algemeen.

De *levensvatbaarheid* van een onderzoekslijn, tenslotte, hangt volgens de commissie af van zulke praktische zaken als de beschikbaarheid van geld en personeel, de beschikbaarheid van een onderzoeksleider en de interne samenhang van het onderzoek. Ook werd op inhoudelijke gronden een oordeel gegeven over de wenselijkheid van continuering van het onderzoek⁴.

De weinig transparante en daardoor onnavolgbare werkwijze van de commissie en de aperte rekenfouten die zij zich veroorlooft (Kroonenberg & Van der Veer, 1995) geven op voorhand weinig aanleiding de uitgedeelde rapportcijfers al te serieus te nemen. Niettemin zouden de kwalitatieve oordelen van de commissie een bruikbare grove indruk kunnen geven van de stand van zaken in het pedagogisch (en onderwijskundig) onderzoek. In elk geval loont het de moeite de kwalitatieve oordelen van de commissie te vergelijken met onze eenvoudige en volstrekt transparante productiecijfers.

Allereerst zijn we nagegaan wat de correlatie is tussen onze produktiviteitsmaten en de rapportcijfers van de commissie (zie Tabel 3).

Inspectie van Tabel 3 leert ons verschillende dingen.

Ten eerste blijkt er een sterke onderlinge samenhang te bestaan tussen de verschillende oordelen van de commissie (met correlaties variërend van $r = .71$ tot $r = .86$). Er zijn hier twee voor de hand liggende verklaringen mogelijk. Ten eerste is het mogelijk dat deze oordelen sowieso niet volledig onafhankelijk te geven zijn (hetgeen niet onwaarschijnlijk is gezien de omschrijvingen van de oordelen). Ten tweede is het mogelijk dat deze oordelen per project sa-

Tabel 3
Correlaties tussen Publikatiecategorïen en Commissie-oordelen

Beoordelings-Categorie Cie.	Internationaal					Nationaal		Diss. /fte	Categorie		
	ISI	ISI ≥ .4	Art	Geen ISI	Ov.	Art.	Ov.		Kwal.	Lev.	Relev.
Kwaliteit	.52	.48	.42	.16	.02	.05	-.03	.04	1.00		
Levensvatbaarheid	.29	.24	.27	.15	.24	.08	.15	-.04	.82	1.00	
Relevantie	.32	.25	.30	.17	.10	-.03	.03	-.17	.81	.86	1.00
Produktiviteit	.47	.45	.43	.23	.25	.20	.29	-.07	.72	.71	.68

Legenda: ISI = artikelen uit tijdschriften opgenomen in het ISI-bestand (zie tekst); ISI ≥ .4 = ISI-artikelen met een 1993 impact groter gelijk aan .4; Geen ISI = artikelen uit internationale tijdschriften die niet opgenomen zijn in het ISI-bestand. Art. = Artikelen in tijdschriften; Ov. = Overige publikaties. Dissertaties/fte = gemiddeld aantal dissertaties per jaar per gemiddeld aantal eerste-geldstroom medewerkers minus aio's.

menhangen, met andere woorden, dat een goed project automatisch als relevant, productief en levensvatbaar wordt gezien (een zgn. halo-effect)⁵.

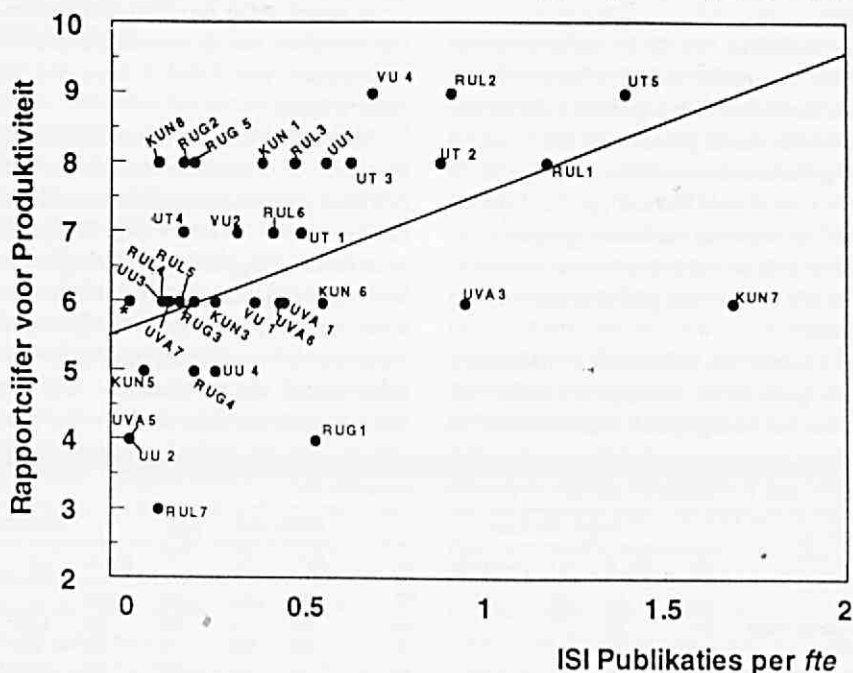
Ten tweede blijkt dat de oordelen van de commissie omtrent kwaliteit, relevantie en levensvatbaarheid niet samenhangen met de door ons berekende aantallen Nederlandse publikaties (de correlatie varieert van $r = -.03$ tot $r = .15$). Kennelijk heeft de commissie bij deze oordelen weinig waarde gehecht aan de objectieve aantallen Nederlandse publikaties. Zelfs het oordeel over de productiviteit correleert niet bijster hoog met de hoeveelheid Nederlandse publikaties ($r = .20$ resp. $r = .29$). Zeer interessant is dat zowel het productiviteitsoordeel als het kwaliteitsoordeel van de commissie betrekkelijk goed correleert (respectievelijk, $r = .47$ en $r = .52$) met de objectieve cijfers voor internationale publikaties in ISI-tijdschriften. Dit betekent dat het aantal publikaties in ISI-tijdschriften de beste objectieve voorspeller is voor de commissie-oordelen en dat de commissie deze publikaties zwaarder heeft gewogen dan andere (internationale) publikaties en indices⁶. Tabel 3 laat ook zien dat het aantal dis-

sertaties per (niet-aio) wp niet correleert met de commissie-oordelen.

Hoewel correlaties in de orde van $r = .50$ interessant zijn, zijn ze natuurlijk niet erg hoog. Dit impliceert dat een en dezelfde productiviteitscore (als door ons bepaald) gepaard kan gaan met tamelijk uiteenlopende kwaliteits- en productiviteitsoordeelen van de commissie *et vice versa*. Wij kunnen een helder beeld krijgen van de samenhang tussen de commissie-oordelen en de objectieve productiviteitsmaten door per project een regressieanalyse uit te voeren voor de aantallen artikelen in ISI-tijdschriften en, respectievelijk, het productiviteitsoordeel en het kwaliteitsoordeel van de commissie (zie Figuur 1 en Figuur 2).

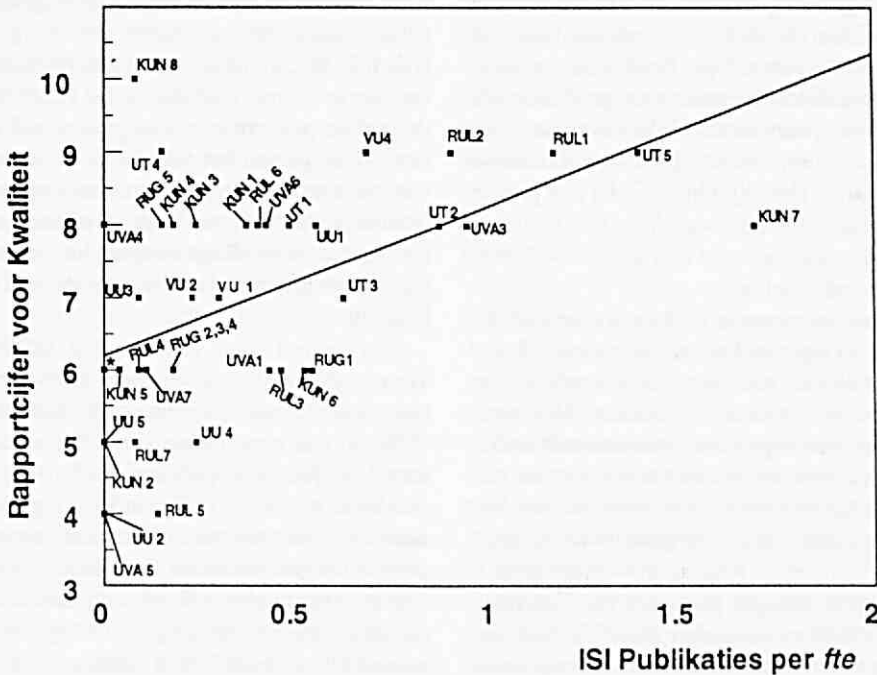
Uit de Figuren 1 en 2 blijken diverse opvallende zaken.

Ten eerste valt op dat een en dezelfde productiviteitscore inderdaad samen kan gaan met zeer uiteenlopende commissie-oordelen, terwijl anderzijds een en hetzelfde commissie-oordeel zeer verschillende productiviteitscores kan weerspiegelen (zie Figuur 1). Zo zien we, bijvoorbeeld, dat de commissie een zelfde rapportcijfer voor productiviteit, name-

Figuur 1. Rapportcijfers voor de Productiviteit toegekend door de Commissie Knoers afgezet tegen het gemiddeld aantal publikaties per fte per jaar in tijdschriften opgenomen in het bestand van het Institute for Scientific Information (ISI).

Punten zijn gelabeld met de Projectcode (zie Tabel 1); * = KUN2, UVA2, UVA4, VU3.

Figuur 2. Rapportcijfers voor de Kwaliteit toegekend door de Commissie Knoers afgezet tegen het gemiddeld aantal publicaties per fte per jaar in tijdschriften opgenomen in het bestand van het Institute for Scientific Information (ISI).

Punten zijn gelabeld met de Projectcode (zie Tabel 1); * = UVA2 en VU3.

lijk een 6, toekent aan projecten die in objectieve productie in ISI-tijdschriften variëren van .00 tot 1.7. Dit lijkt merkwaardig, omdat een productie van .00 in ISI-tijdschriften beslist laag is (het gemiddelde over alle projecten was .35), terwijl een productie van 1.7 zeer hoog valt te noemen. Hierbij dienen we echter in aanmerking te nemen dat de produktiviteitsmaat van de commissie veel ruimer was dan de onze en, onder andere, ook de Nederlandse publicaties en dissertaties van een project omvatte (zij het dat deze maten weinig correlatie met de produktiviteitsmaat van de commissie vertoonden). Andersom, zien we dat projecten met een objectieve ISI-productie van onder de .10 gewaardeerd worden met rapportcijfers die variëren van 3 tot 8. Dit lijkt eveneens merkwaardig, omdat de commissie zelf grote waarde hecht aan publicatie in internationale tijdschriften en omdat haar produktiviteitsmaat uiteraard deze publicaties omvat. Het lijkt er dus op dat de kwalitatieve produktiviteitsoordeelen van de commissie in een aantal gevallen wel erg ver afdwalen van de objectieve produktiviteitscores.

Ten tweede valt op dat bij een aantal projecten de discrepantie tussen de door ons bepaalde produktiviteitscore en de commissie-oordelen opvallend groot is. Aan de onderzijde van de figuur zien we dat de gemiddeld tot uitstekend producerende projecten van Dekker (RUG 1) en Duker (KUN 7) ver van de regressielijn verwijderd blijven hetgeen op een onderwaardering van de commissie zou kunnen duiden, terwijl aan de bovenzijde van de figuur het project van Van Haften (KUN 8) een positieve uitschieter vormt.

Bij de relatie tussen het kwaliteitsoordeel van de commissie (Figuur 2) en de ISI-productiecijfers vallen soortgelijke opmerkingen te maken. Weer valt op dat de marges bij een aantal projecten wel erg ruim zijn. De ISI-scores van projecten met het rapportcijfer 8 variëren van 0 tot ongeveer 1.7 (Duker, KUN 7), terwijl projecten met een ISI-score van onder de .25 rapportcijfers voor kwaliteit krijgen die variëren van een 4 tot een 10 (Van Haften, KUN 8). Absolute uitbijters aan de negatieve kant van de puntenwolk zijn de projecten van Du Bois-Reymond (RUL 5), Rispens (UU 4), en Duker

(KUN 7), terwijl anderzijds het project van Van Haaften (KUN 8) wederom een positieve uitzondering vormt. Opvallend is dat een meer dan gemiddelde internationale produktie een voldoende voorwaarde blijkt voor een hoge kwaliteitsscore, maar geen noodzakelijke voorwaarde. Het blijkt immers dat ook projecten zonder noemenswaardige internationale produktie een goede tot zeer goede kwaliteits-score behaald hebben.

In het voorgaande hebben we gezegd dat men in het algemeen voorzichtig moet zijn met het aan de kant schuiven van de oordelen van internationale tijdschriftredacties. Met name wanneer een project veel internationale artikelen telt, dienen we prudent te zijn met het toekennen van relatief strenge oordelen. Het lijkt daarom gepast eens na te gaan op welke gronden de 'commissie Knoers' in twee gevallen, te weten de Nijmeegse projecten van Van Haaften (KUN 8) en van Duker (KUN 7), haar oordeel zo sterk laat afwijken van de internationale produktiecijfers (zou men deze projecten buiten beschouwing laten, dan stijgt de correlatie tussen het kwaliteitsoordeel van de commissie en het aantal ISI-publikaties van $r = .52$ naar $r = .62$ en die tussen het produktiviteitsoordeel van de commissie en het aantal ISI-publikaties van $r = .47$ naar $r = .62$).

Het internationaal zeer succesvolle project van Duker (KUN 7) krijgt een 6 voor produktiviteit en een 8 voor kwaliteit. De 6 voor produktiviteit wordt gegeven ondanks het feit dat de commissie (p. 75) stelt dat "The group's policy is to publish in international, refereed journals and they have been successful in doing so". De commissie gaat dan echter verder met de woorden "This policy is to be commended, but a more effective method of promoting the group's work within the Netherlands is needed". Kennelijk vindt de commissie op grond van haar uitgangspunten dat de medewerkers van het project van Duker te weinig in het Nederlands publiceren en brengt zij dit oordeel tot uiting in de produktiviteitscore. De straf voor het uitsluitend internationaal publiceren lijkt echter wel erg hoog uit te vallen. Duidelijk is in ieder geval dat de 6 voor produktiviteit op generlei wijze te rechtvaardigen valt. De kwaliteit van het project van Duker laat in de ogen van de commissie eveneens te wensen over: "the behaviourist approach provides a

weak theoretical framework... The programme needs to elaborate... a coherent theory" (p. 76). Hier lijkt de commissie wel erg hoge maatstaven aan te leggen, maatstaven die kennelijk in de talrijke peer reviews niet gehanteerd werden. Mede gezien het feit dat de pedagogiek van oudsher nogal pluriform van karakter is (waarbij meer 'behavioristische' en andere benaderingen naast elkaar bestaan) had zij er beter aan gedaan zich iets meer op de vlakke te houden.

Het project van Van Haaften (KUN 8) vormt eveneens een geval apart. Hoewel noch het totaal aantal internationale publikaties (1.27 bij een gemiddelde van 2.04) noch het aantal Nederlandse publikaties (3.10 bij een gemiddelde van 3.57) bijzonder hoog valt te noemen, is dit volgens de commissie het enige project dat het predikaat 'excellent' verdient. Opmerkelijk hierbij is dat de commissie meent dat de produktie van het project "may not be adequately reflected in a standard metric", waarbij zij onder meer drie maal verwijst naar een "forthcoming book" dat zij strikt genomen niet in haar oordeel had mogen opnemen. Het komt ons voor dat de commissie zich hier te veel heeft laten leiden door haar subjectief enthousiasme. Een ex aequo plaatsing van dit project met enige andere projecten was onzes inziens meer op zijn plaats geweest.

Conclusies

De Nederlandse pedagogen en onderwijskundigen zijn de afgelopen 10 jaar meer gaan publiceren en mikken in toenemende mate op de internationale markt. Het gemiddelde aantal internationale artikelen is bescheiden, maar ligt niet ver beneden de internationaal gebruikelijke gemiddelden. Overigens zijn de cijfers enigszins geflatteerd, omdat geen poging is gedaan een schifting aan te brengen in de opgevoerde internationale tijdschriften. Wat een acceptabel gemiddelde is voor personen of projecten, is ter beoordeling aan de wetenschappelijke gemeenschap. Voor personen valt te denken aan een norm zoals die geldt voor het lidmaatschap van de ISED-onderzoeksschool: per senior-onderzoeker 5 internationale publikaties per 5 jaar, waarvan 3 in een tijdschrift met een volwassen peer-review systeem. Voor

projecten is het lastiger een goede norm te verzinnen, maar ten opzichte van de door de 'commissie Knoers' gehanteerde '1 and 2 rule' boekt men al gauw enige winst.

Helaas wordt nog onevenredig veel energie gestoken in het produceren van Engelstalige rapporten, boeken e.d. die de internationale markt nooit bereiken. De stelling dat deze rapporten e.d. eigenlijk aangemerkt kunnen worden als een soort verkapte Nederlandse publicaties vindt bevestiging in de gevonden correlaties.

Er blijkt een bescheiden aantal projecten te zijn dat excelleert op de internationale markt. Deze onderzoekers publiceren ook in ISI-tijdschriften van gemiddelde en meer dan gemiddelde impact. Uit hun voorbeeld blijkt dat het mogelijk is tot de internationaal vooraanstaande tijdschriften door te dringen. Overigens dienen Nederlandse pedagogen in voorkomende gevallen tijdschriften voor te dragen voor opname in het ISI-bestand. Voor binnenlands gebruik kan dit bestand (tijdelijk) aangevuld worden met ontbrekende goede tijdschriften.

Onze bevindingen sporen slechts ten dele met die van de 'commissie Knoers'. Het is onduidelijk waarom de kwalitatieve produktiviteitsoordelen van de commissie vaak zover afwijken van de door ons bepaalde objectieve produktiviteitscijfers. Een dergelijke afwijking is onzes inziens niet acceptabel. Toekomstige visitatiecommissies dienen duidelijker aan te geven hoe zij tot hun produktiviteitsoordeel zijn gekomen.

De door de 'commissie Knoers' gegeven kwaliteitsoordelen wijken in een aantal gevallen te ver af van de oordelen die gewettigd zouden zijn op grond van de internationale produktiecijfers. Waar men er van uit mag gaan dat publikaties in internationale gezaghebbende tijdschriften een zware toetsing ondergaan, geeft het onzes inziens geen pas op dit terrein buitengewoon succesvolle collega's een relatief lage beoordeling te geven. Onze cijfers geven ook weinig ondersteuning voor de rangorde van de universiteiten die de 'commissie Knoers' in haar rapport presenteert ('Commissie Knoers', pp. 27-29).

De aan de 'commissie Knoers' geleverde gegevens zijn niet geheel betrouwbaar. De VSNU dient voor toekomstige visitaties strak-

kere richtlijnen voor de te leveren gegevens te hanteren. Aldus gefilterde gegevens kunnen dienen voor objectieve en transparante berekeningen als de onze en dienen een belangrijk element te vormen in de beoordeling van de kwaliteit van onderzoeksprojecten.

Noten

1. Nauwkeurige bestudering van de door de instellingen aangeleverde gegevens leert, bijvoorbeeld, dat de definities van wat geteld wordt als onderzoeksuren niet altijd dezelfde zijn. Ook verschillen projecten wat betreft het aantal aio's in het eerste-geldstroom gedeelte. Het komt ons voor dat de VSNU door strakkere richtlijnen voor de input- en outputgegevens veel problemen had kunnen voorkomen.
2. Helaas blijken de door ons gevonden cijfers nogal wat af te wijken van die van de commissie Knoers. Een analyse van mogelijke oorzaken is te vinden in Kroonenberg en Van der Veer (1995).
3. De meest waarschijnlijke interpretatie van deze regel is dat een project per fte per jaar minimaal 1 internationaal 'gerefereerd' artikel en minimaal 2 niet-'gerefereerde' internationale artikelen dient te hebben. Een dergelijke regel is echter onzinnig, omdat zij een project met uitsluitend internationale 'gerefereerde' artikelen (de hoogste categorie) zou benadelen. Er lijkt dan ook geen enkele reden de projecten van Creemers en Dronkers naar voren te halen als internationale exponenten van de Nederlandse pedagogiek en onderwijskunde (zoals gebeurt op p. 10 van het rapport van de commissie-Knoers en in het persbericht bij het verschijnen van dit rapport) omdat deze projecten als enige aan een dergelijke ongerijmde regel voldoen.
4. Men kan zich afvragen in hoeverre het kwaliteitsoordeel van de commissie gezien kan worden als het resultaat van de andere 3 indices. Een regressie-analyse van Kwaliteit op Produktie, Relevantie, en Levensvatbaarheid levert een $R = .86$ op, hetgeen maar weinig hoger is dan de correlatie tussen Kwaliteit en Levensvatbaarheid ($r = .82$) alleen.
5. Dat het mogelijk is deze oordelen meer onafhankelijk te geven, blijkt uit de gegevens van de commissie-Frijda. De correlaties tussen de oordelen lagen tussen de $r = .39$ en de $.82$ bij een gemiddelde correlatie van ongeveer $r = .60$.

6. Interessant is dat na ISI-publikaties de categorie 'overige Nederlandse publikaties' de enige serieuze predictor ($r = .29$) is voor het produktieoordeel van de commissie ($R = .57$). Het aantal ISI-publikaties blijkt verder de enige serieuze predictor voor kwaliteit te zijn. Alle 'onafhankelijke' variabelen samen komen niet verder dan $R = .53$, dat wil zeggen .01 hoger dan ISI-publikaties alleen.

Literatuur

- Beekman, T. (1986). De internationale status van de Nederlandse pedagogiek. Een brandende kwestie? *Pedagogische Verhandelingen*, 9, 65-68.
- Commissie Frijda (1994). *Quality Assessment of Research. Psychological Research in the Netherlands: Past Performance and Future Perspectives*. Utrecht: VSNU.
- Commissie Knoers (1995). *Quality Assessment of Research. Pedagogical and Educational Sciences in the Netherlands: Past Performance and Future Perspectives*. Utrecht: VSNU.
- IJzendoorn, M. H. van, & Veer, R. van der (1985). De internationale status van de pedagogiek. *Pedagogische Verhandelingen*, 8, 4-12.
- IJzendoorn, M. H. van, & Veer, R. van der (1986). Beekmans blijde boodschap. *Pedagogische Verhandelingen*, 9, 69.
- Kroonenberg, P. M., & Veer, R. van der (1995). *Sluwe pedagogen en verwarde rekenmeesters. Commentaar op het rapport 'Pedagogical and Educational Sciences in the Netherlands: Past Performance and Future Perspectives'*. Leiden: Intern Rapport.
- Merton, R. K. (1973). *The Sociology of Science. Theoretical and Empirical Investigations*. Chicago: University of Chicago Press.

Manuscript aanvaard 21-3-1996

Auteurs

P. M. Kroonenberg is als Universitair Hoofddocent verbonden aan de Vakgroep Algemene Pedagogiek van de Rijksuniversiteit Leiden.

R. van der Veer is als Universitair Hoofddocent verbonden aan de Vakgroep Algemene Pedagogiek van de Rijksuniversiteit Leiden.

Adres: Vakgroep Algemene Pedagogiek, RUL, Postbus 9555, 2300 RB Leiden

Abstract

International publications and research quality.

An investigation into the publication behavior of Dutch pedagogues and educational scientists

P. M. Kroonenberg & R. van der Veer. *Pedagogische Studiën*, 1996, 73, 225-238.

It is argued that the number of publications in international scientific journals reflects the quality of research projects. An assessment of the (inter)national publication policies of Dutch pedagogues and educational scientists is presented using data supplied by the universities. The conclusions of the International Review Committee of Pedagogical and Educational Sciences are critically discussed in the light of the findings.